

A black and white photograph of a person standing in shallow water, possibly a beach, with their arms outstretched. The person is silhouetted against a bright, hazy background. The water is shallow, and the person's reflection is visible in the wet sand.

Kutsu minut

IDA

PIMENOFF

WSOY

IDA
PIMENOFF

Kutsu minut

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

IDA PIMENOFF JA WSOY 2021

ISBN 978-951-0-45483-1

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

PAINETTU EU:SSA

Valokuvassa on kaksi ihmistä. Tummapartainen kalju mies, neljissäkymmenissä, istuu penkillä. Hänen polvellaan on pieni tyttö, kuvanottohetkellä ehkä viisi- tai kuusivuotias. Kuva on otettu ulkona. Miehen ja tytön takana näkyy heinikkoa, kuvan oikeassa laidassa männyn kookas, suomalainen runko. Päivän on täytynyt olla pilvinen, sen näkee tasaisesta valosta joka miehen ja lapsen ylle lankeaa, ja siitä, ettei varjoja ole.

Tyttö on pukeutunut valkoiseen, pitsireunaiseen kesämekkoon, valkoisiin pitkiin sukkiin ja valkoisiin, pikkuruisiin kenkiin. Hänessä on jotain suorastaan nukkemaisen siroa: suuret, läpinäkyvät, hivenen säikähtäneet silmät, pieni suppusuu, avonaisissa hiuksissa liian iso rusetti, valkoinen sekin. Mies, jolla on yllään raidallinen, kolmiosainen kesäpuku, on kietonut vasemman kätensä tytön ympärille, oikealla kädellään hän pitää tätä kädestä.

I

MUUTAMA VUOSI sitten, eräänä lokakuuisena päivänä, isäni täytti 80 vuotta.

Isäni syntymäpäivää edeltävällä viikolla olin törmännyt Ruttopuistossa yhteen serkuistani. Kuljin hartiat kyyryssä, enkä olisi huomannut häntä jollei hän olisi kääntynyt ja huutanut perääni. Pysähdyimme hetkeksi juttelemaan. Tuuli oli sinä päivänä navakka, se pyöritti jaloissamme syksyn ensimmäisiä keltaisia lehtiä.

Serkultani sain kuulla, että isäni aikoi viettää syntymäpäiväänsä perheensä parissa: vaimonsa, sis-
kojensa ja lastensa kanssa.

Minä en ollut siellä.

SYNTYMÄPÄIVÄÄ edeltäneenä sunnuntaina, joi-
takin päiviä sen jälkeen kun olin törmännyt serk-
kuuni, huomasin, että puhelimeeni oli tullut puhelu
numerosta jota en tunnistanut. Soitin takaisin.

»Salmi», hengästynyt ääni linjan toisessa päässä
vastasi.

Isä.

Hetkessä minussa heräsi toivo. Olisiko isäni sit-
tenkin, viime tingassa, pyytämässä minua mukaan
juhliinsa?

»Hei, tässä Vera. Olit soittanut», sanoin, yritin
peittää jännityksen äänessäni.

Isäni oli hiljaa, kuulin taustalta puhetta, äänten
hälinää.

»Ai kuule», hän sanoi lopulta. »Soitin sulle vahin-
gossa. Olen juuri Rosan lapsen nimenantopuhelussa.»

Rosa oli isäni muista lapsista nuorin. En ollut
tiennyt, että hänkin oli saanut lapsen.

»En pysty puhumaan nyt...» Kuulosti siltä kuin
isäni olisi madaltanut ääntään. Saatoin kuvitella hänet
seisomassa juhlapaikan eteisessä, yksinään, muusta
seurueesta sivussa, kenkien ja takkien keskellä.

Ennen kuin ehdin sanoa mitään, isäni sulki puhe-
limen. Seisoin pitkään hölmistyneenä keskellä huo-
netta, tuuttaava puhelin kädessäni.

Samana iltana, saatuani Mikaelin nukkumaan, kirjoitin isälleni kirjeen. Se oli lyhyt, oikeastaan vain muutamia virkkeitä: onnittelut, ja pyyntö, jota en koskaan aikaisemmin ollut hänelle esittänyt.

SEURAAVALLA viikolla minulla oli tapaaminen Kristiinan kanssa. Akin katoamisen jälkeen olin alkanut käydä hänen luonaan. Tila, jossa hän tapasi asiakkaitaan – hän ei koskaan kutsunut meitä potilaisiksi – sijaitsi Töölössä, puustikon laidalla: asuinrakennuksen kivijalan pieni huone, jonka ikkunat olivat niin matalalla, että ohikulkijat saattoivat nähdä kadulta suoraan sisälle. Tapaamisemme alkoivat aina samalla tavalla. Päästettyään minut sisään Kristiina meni ikkunalle ja käänsi sitä peittävät sälekaihtimet kiinni. Hetkessä huone pimeni, muu maailma sulkeutui ulkopuolelle. Kuudenkymmenen minuutin ajan se luolaa muistuttava tila oli vain minua ja minun ajatuksiani varten.

Asetuin istumaan sohvalle Kristiinaa vastapäätä ja aloin puhua. Kerroin hänelle isäni syntymäpäivästä, kohtaamisesta serkkuni kanssa, isäni soittamasta puhelusta ja toivosta, jonka tuo puhelu oli minussa herättänyt. Kerroin kirjeestä, jonka olin isälleni kirjoittanut ja johon hän ei vielä ollut vastannut.

Oikeastaan vasta lähetettyäni kirjeen olin tajunnut kirjoittaneeni sen niin paljaasti ja avoimesti, että mitä tahansa isäni vastaisi – tai yhtä lailla jos hän jättäisi vastaamatta – tietäisin hänestä sen jäl-

keen jotain mitä en aiemmin ollut tiennyt. Kaikkein eniten pelkäsin kuitenkin sitä mitä hänen vastauksensa paljastaisi minusta itsestäni; pelkäsin kipua.

Sanat tulivat suustani yhtenä tulvana, Kristiina katsoi minua välissämme olevan matalan pöydän yli ja antoi minun puhua.

Osa minusta olisi halunnut rynnätä ylös sohvalta, sysätä pelkoni ja vaikeat tunteeni hänelle kuin jonkin saastaisen mytyn. Huutaa, että kaikki olisi hyvin jos vain hän ei olisi alkanut edellisenä keväänä kysellä minulta kysymyksiään ja sillä tavalla pakottanut minut tarkastelemaan itsessäni kohtia, joita en olisi halunnut tarkastella.

Mutta tiesin, ettei se ollut totta. Ei kyse ollut Kristiinasta tai hänen tunteistaan. Kyse oli minusta.

Tapaamisen päätteeksi Kristiina nousi tuolistaan ja avasi sälekaihtimet. Valo tulvi huoneeseen.

Hyvästelyäni hänet suljin oven takanani ja pysähdyin hetkeksi jalkakäytävälle. Sade oli lakanut. Hengitin sisään kosteaa, lahoavilta lehdiltä tuoksuvaa ilmaa. Tunsin lievää pahoinvointia, aivan kuin jotain olisi mennyt sisälläni pois sijoiltaan.

Tarkistin puhelimeni: ei puheluita, ei viestejä. Kukaan ei ollut kaivannut minua.

Lähdin kävelemään kohti raitiovaunupysäkkiä. Syksy oli edennyt, paikoin jalkakäytävät olivat koko leveydeltään pudonneiden lehtien peitossa. Pian viimeisetkin lehden putoaisivat, värit katoaisivat

maisemasta, tulisi marraskuu, ja sen mukana kuu-
kausia kestävä, kaikenkattava harmaus, pimeys, jota
minun oli vuosi vuodelta vaikeampi kestää.

Kohotin katseeni, puissa oli lehtiä jäljellä: ihan
vielä ei ollut sen aika.

Äitini on kertonut, että sinä yönä jona synnyin, pau-
hasi syysmyrsky. Puolenyön aikaan, polttojen tihen-
tyessä, äiti – urhea pieni äitini, suuren mahansa
kanssa – oli soittanut itselleen taksin. Varoen herät-
tämästä muita hän oli hiipinyt ulos talosta, ja vasta
aamulla, katsoessaan ulos sairaalan ikkunasta, vas-
tasyntynyt vierellään, hän oli huomannut, että yön
aikana tuuli oli pudottanut puista viimeisetkin
lehdet.

Syntymäpäiväni olisi seuraavalla viikolla. Täyttäisin
39 vuotta.

Odottaessani Oopperan pysäkillä raitiovaunua
tajusin olevani hyvin tarkalleen saman ikäinen kuin
äitini oli silloin kun synnyin. Se tarkoitti, että isäni
ja äitini kohtaamisesta, siitä, jonka seurauksena olin
saanut alkuni, oli täytynyt kulua melkein neljäkym-
mentä vuotta.

Neljäkymmentä vuotta.

Osa minusta oli koko sen ajan odottanut.

Mitä? En oikein itsekään tiennyt.

MONTA VUOTTA aikaisemmin, vuosituhan-
nen vaihteessa, matkustin eräänä pääsiäi-
senä yksin Pariisiin. Olin alkanut pari vuotta aiem-
min seurustella Akin kanssa, ja vaikka olimme suh-
teemme alusta alkaen viettäneet oikeastaan kaiken
mahdollisen ajan yhdessä, olin halunnut lähteä mat-
kalle ilman häntä.

Matkaani edeltävänä syksynä, pitkän epäröin-
nin jälkeen, olin vaihtanut yliopisto-opintoni valo-
kuvauksen opintoihin, ja suunnitelmani oli kulkea
Pariisin kaduilla kameran kanssa ja kuvata kaikkea
kiinnostavaa. Niihin aikoihin olin erityisen innos-
tunut katuvalokuvauksesta, vanhoista mustavalkoi-
sista klassikoista: Cartier-Bressonista, Kerteszista,
Doisneasta.

Olin käynyt Pariisissa kerran aikaisemminkin,
10-vuotiaana. Äidilleni, joka oli taidemaalari, oli
silloin myönnetty Citén taiteilijaresidenssitalosta
pieni yksiö kahdeksi kuukaudeksi, ja kerrankin
meidän oli ollut mahdollista lähteä, sillä edellinen
vuosi oli ollut hyvä: äiti oli myynyt useita isoja maa-
lauksia pankkien ja suurten yritysten kokoelmiin.
Elettiin 1980-luvun lopun leveitä vuosia, ennen
lamaa.

Vietimme Seinen rannalla sijaitsevassa taiteilijatalossa kaksi talvista kuukautta, ja vaikka asunto oli vaatimaton, oleskelu Pariisissa tuntui minusta ylelliseltä: toisin kuin tavallisesti, rahasta ei ollut pulaa. Söimme melkein joka päivä ravintolassa, ajoimme taksilla, eikä äidin kulmien väliin kertaakaan ilmestynyt huolestunutta ryppyä, jota jo varhain olin oppinut tarkkailemaan.

Melkein joka päivä me kävimme jossain museossa, ja kulkiessamme salien läpi äiti kertoi minulle näkemistämme maalauksista ja veistoksista. Hän osasi puhua teoksista tavalla, joka sai minut näkemään niissä asioita joita en muuten olisi nähnyt, ja vaikka siihen asti olin lapsille tyypilliseen tapaan ajatellut, että maalaus oli sitä taidokkaampi mitä valokuvamaisemmin se todellisuutta esitti, opin pitämään myös sellaisista maalauksista jotka eivät muistuttaneet valokuvaa vaan olivat ekspressiivisempiä tai tyylliteltympiä. Sitä, miten äiti saattoi ihastua myös täysin abstrakteihin maalauksiin, en kuitenkaan vielä silloin pystynyt ymmärtämään. Häpesin hänen kykyään haltioitua pelkästä värikkäästä pinnasta, aivan kuten häpesin kaikkea muutakin, mikä hänessä oli erikoista.

Suosikkimaalareitani olivat impressionistit. Pidin impressionismin heleydestä ja pastellisista väreistä, jotka tuntuivat raikkailta vanhemman maalaustaiteen synkkien sävyjen, loputtomien meritaisteluiden ja luonnottomiin asentoihin vään-

tyneiden ihmisröykkiöiden jälkeen. Erityisesti pidin Claude Monet'n maalauksista, joita me kiersimme katsomassa monessa museossa.

Iltaisin, kun odotimme ruokaamme ravintolassa, levitin pöydälle aiemmin päivällä museokaupasta huolellisesti valitsemani postikortit ja äiti kertoi minulle lisää tarinoita näkemistämme teoksista ja taiteilijoista jotka ne olivat tehneet. Äidin kertomana sadan vuoden takainen Pariisi ja siellä eläneiden taiteilijoiden kiihkeät, usein traagiset kohtalot heräsivät eloon. Äiti puhui minulle asioista, joista hän ei ollut koskaan aiemmin puhunut: absintista, tuberkuloosista, syfiliksestä, prostituutiosta, Van Goghin irti leikatusta korvasta, Toulouse-Lautrecin lyhytkasvuisuudesta ja alkoholismista, Modiglianin ikkunasta syöksyneestä rakastetusta.

Nuorena mielessäni äidin kertomat tarinat sekoittuivat siihen Pariisiin jonka museoiden ulkopuolella näin: katujen ihmisvilinään, metrotunneleiden hajuun, varpusten sirkutukseen talvenpaljaissa puistikoissa, leveisiin, puiden reunustamiin bulevardeihin, iltahämärässä kadulle näkyviin, kristallikruunujen valaisemiin korkeisiin huoneisiin, kauniisiin ihmisiin jotka niissä huoneissa asuivat ja heidän puheeseensa, jota en ymmärtänyt mutta joka kuulosti siltä, että asiat, joista puhuttiin, olivat tärkeitä ja täynnä merkitystä.

Aloin uskoa, että elämän Pariisissa täytyi olla jol-

lain tapaa erilaista kuin missään muualla. Vaikeampaa, mutta myös väkevämpää, suurempaa.

Siitä lähtien unelmoin palaavani joskus Pariisiin.

Uuden vuosituhannen ensimmäinen kevät Pariisissa oli kuitenkin kolea ja sateinen. Asuin pienessä, halvassa hotellissa vasemmalla rannalla, lähellä rue Mouffetardia. Pikkuruinen huoneeni oli vanhan talon ylimmässä kerroksessa, katonrajassa. Sinne päästäkseen oli kiivettävä ylös kapeita, puisia kierreportaita, jotka olivat vuosisatojen kävelemisestä kuluneet kuoppaisiksi ja liukkaiksi. Minulla ei ollut varaa syödä ravintolassa, ostin läheiseltä torilta huoneeseeni leipää, tomaatteja ja kivikovaa, väkevää vuohenjuustoa, jonka ripustin muovipussissa ikkunan ulkopuolelle jottei se pilaantuisi.

Vaikka olin odottanut matkaa kovasti, tunsin itseni yksinäiseksi. Pariisi oli kaunis, mutta toisin kuin aiemmin, en osannut iloita sen kauneudesta vaan tunsin itseni pieneksi ja nukkavieruksi. Ihmiset olivat tylympiä kuin olin odottanut, eikä valokuvaaminenkaan sujunut suunnitelmieni mukaan, sillä olin alkanut arastella huomiota jonka kameran kanssa liikkuminen vastaan tulijoissa herätti. Jatkuva sade oli kastellut kaikki vaatteeni, eivätkä ainoat kenkäni – kömpelöt ruosteenpunaiset lenkkarit, jotka olivat aivan erilaiset kuin pariisilaisnaisen sirot jalkineet – ehtineet kuivua aamuksi vaikka

asetin ne ennen nukkumaanmenoa huoneessani olevan lämpöpatterin päälle. Pienessä huoneessani ei ollut televisiota, eikä joka paikassa ollut internetiä, enkä iltaisin tiennyt miten saisin ajan kulumaan.

Matkani toiseksi viimeisenä iltana keksin mennä elokuviin. Pienessä nuhjuisessa elokuvateatterissa lähellä Odéonia näin Paul Thomas Andersonin ohjaaman *Magnolian*, jonka ensi-ilta oli ollut edellisenä syksynä.

Yksi elokuvan henkilöistä on vanha, rikas mies, joka tekee kuolemaa. Viimeisinä päivinään vanhus alkaa kertoa elämästään: teoistaan ja tekemättä jättämisistään. Miehellä on ensimmäisestä avioliitostaan aikuinen poika, jota hän ei ole tavannut vuosikymmeniin. Eräänä yönä, kun loppu on jo lähellä, mies pyytää hoitajaa soittamaan pojalleen.

Muistan yhä, kuinka silloin, pienessä pariisilaisessa elokuvateatterissa, keskellä tuntemattomia ihmisiä ja heidän märkien takkiensa hajua, tunsin elokuvan tavoittavan minuudestani osia joita en tiennyt olevankaan.

Se, mitä valkokankaalla tapahtui, tuntui olevan niin *oikein*.

Ehkä vielä koittaisi päivä, jolloin minunkin isäni kutsuisi minut luokseen, ajattelin. Ja tiesin, että aivan kuten elokuvan aikuinen poika, jonka vihaan kätkeytyä surua Tom Cruise niin taidokkaasti näytteli, minäkin ottaisin kutsun vastaan.

Tulisin isäni luo, tarttuisin häntä kädestä, kumartuisin hänen puoleensa, hän kuiskaisi minulle jotain – uskalsinko tosiaan toivoa, että hän pyytäisi anteeksi?

Sitäkö minä odotin?

SIITÄ KUN olin pieni tyttö on olemassa vain muutamia valokuvia, eikä äiti ollut liimannut niitä albumiin, kuten hän oli tehnyt veljeni Maxin lapsuudenkuville, vaan niitä löytyi lapsuudenkodistani milloin mistäkin, irtonaisina yksittäisinä kuvina muiden kirjahyllyyn tungettujen albumien välistä.

Toisin kuin Max lapsuudenkuvissaan, joissa hän usein esiintyi äidin tai isänsä Eskon kanssa – pullea, mustavalkoinen, hymyilevä vauva tupeerattukkaisena, tytönkasvoisen äidin sylissä – minä olin kuvissa useimmiten yksin. Arvasin, että sen täytyi johtua siitä, että suurin osa kuvista oli äidin ottamia. Ei ollut ketään toista aikuista, joka olisi voinut kuvata minut ja äidin yhdessä.

Kuvissa näkyvällä tytöllä oli vaaleat, salama-valossa kiiltävät hiukset ja pullea maha, hänen suurten silmiensä katse oli vuoroin vakava, vuoroin riehakas. Usein hän näytti siltä kuin olisi juuri aikeissa sanoa jotain.

LAPSUUDEN kotitaloni alakerrassa oli keittiö ja kaksi huonetta, joista pienempi oli äidin ja minun makuuhuone. Suuremmassa huoneessa oli ikkunoita kahteen suuntaan. Se oli talon valoisin huone, ja siitä äiti oli tehnyt työhuoneensa, siellä hän maalasi.

Yläkerran ainoassa huoneessa asui Max, joka oli 14 vuotta vanhempi kuin minä. Muistikuvissani hän nukkui melkein aina. En voi vielääkään ymmärtää, miten joku saattoi nukkua niin paljon ja miten vaikeaa hänet oli saada ylös sängystä – aivan kuin hän ei olisi halunnut lainkaan olla hereillä. Muistan joka-aamuisen, epätoivoisen huutokonsertin eteisessä, kun äiti ennen päiväkotiin lähtöä yritti herättää Maxia kouluun, muistan äidin suuttumuksesta tömisevät askeleet, kun hän lopulta joutui juoksemaan portaat ylös Maxin huoneen ovelle.

Ovi oli oikeastaan aina kiinni, ja silloin harvoin kun Max kotona ollessaan oli hereillä sen takaa kuului kovaäänistä musiikkia, jonka takia, iltaisin, kun ruoka oli valmista ja piti tulla syömään, aamuinen huutokonsertti toistui. Ja lopulta, turhautuneena siihen ettei Max taaskaan reagoinut, äiti lähetti minut ylös hakkaamaan hänen huoneensa ovea.

En koskaan ylittänyt Maxin huoneen kynnystä ilman lupaa, sillä vaikka hän oli yleensä kiltti minulle, hän oli pari kertaa suuttunut huomattuaan että olin käynyt hänen huoneessaan. Joskus, ollessaan hyvällä tuulella, hän kuitenkin pyysi minut sisään ja istutti minut sohvalle kaikkien vaatekasojen keskelle ja soitti minulle levysoittimellaan musiikkia: sellaisia outoja kappaleita kuten Tuomari Nurmion Lasten meuhetki, joista en ollut varma kuuluiko minun pitää niistä vai inhota niitä.

Maxin huoneen vieressä oli vintti, joka oli talvisin kylmä ja kesäisin kuuma ja ummehtunut. Vuodenajasta riippumatta vintillä oli aina pimeää. Ainoa valo tuli kahdesta pienestä, lattian rajassa sijaitsevasta ikkunasta, eivätkä ne edes yhdessä oven yläpuolella roikkuvan pölyisen hehkulampun kanssa riittäneet valaisemaan tilaa, joka oli lattiasta kattoon täynnä tavaraa. Pölyisiä, koimyrkyltä haisevia vanhoja peittoja, raskaita, villakankaisia talvitakkeja, Eskon Neuvostoliitosta tuomia puisia esineitä, rikkinäisiä leluja, äidin opiskeluaikaisia maalauksia, päällekkäin pinottuja, repaleisia pahvilaatikoita, jotka olivat niin painavia etten saanut niitä liikahtamaan vaikka kaikilla voimillani yritin, sillä ne olivat täynnä vanhoja kirjoja ja papereita, konekirjoitusliuskoja, kirjeitä.

Minua oli kielletty menemästä vintille, mutta ehkä juuri siksi se veti minua puoleensa. Piilou-

duin sinne usein, varsinkin silloin kun äiti oli suutunut minulle ja alkanut huutaa. Omituisen, äänettömän kiihkon vallassa pengoin laatikoita ja kaiken vähääkään kiinnostavan kannoin pieneen koloseen, jonka olin raivannut toisen pienen ikkunan vierelle. Ikkunasta tulevassa valossa tarkastelin löytöjäni, esineitä, jotka kertoivat ajasta ennen minua. Talon äänet kantautuivat piilopaikkaani vaimennettuina, kuin toisesta todellisuudesta. Jossain kaukana pirisi puhelin, Max huusi äitiä, äiti vastasi, nauroi.

Joskus jouduin odottamaan kauan ennen kuin poissaoloni huomattiin, joskus niin kauan, että ehdin itse kyllästyä ja hiivin alakertaan. Astuessani ulos vintin hämärästä päivänvalon kirkkaus kirveli silmiäni.

»Ehkä vielä jonain päivänä
koittaisi hetki, jolloin minunkin isäni
kutsuisi minut luokseen, ajattelin.»

Veran isä täyttää pian 80 vuotta.
Hän viettää syntymäpäiviään perheen kesken,
lastensa ja vaimonsa kanssa.
Veraa ei ole kutsuttu.

Kutsu minut on vangitseva esikoisromaani naisesta,
joka yrittää saada yhteyden isäänsä,
kasvattaa omaa lastaan sekä
käsitellä aiemmilta sukupolvilta periytyvää
kohtaamattomuutta ja surua.

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-45483-1